

Ukuelig, udogmatisk og utroligt modig

Lammelsen i underkroppen fik Maria Marcus til at grave dybere i menneskepsyken og menneskekroppen. Ikke mindst hendes undersøgelse af seksualiteten havde lært hende at tænke udogmatisk om såvel sex som mennesker. Nu er hun død, 90 år gammel
Skrevet af: [Karen Syberg](#)

23. januar 2017

Det siger meget om Maria Marcus, at man ikke alene bliver ked af at modtage meddelelsen om hendes død, men også føler en slags bestyrtet overraskelse. Det er ikke så tit, at 90-åriges død kommer helt bag på en, men i dette tilfælde gør det.

Til trods for at hun sad i kørestol, i en høj alder lammet i benene, efter at en narkoselæge havde stukket forkert i hendes rygmarv, fortsatte hun ufortrødent sit liv som forfatter og debattør, blandt andet med klummer i Information, samt sit professionelle virke som sexolog og terapeut. Nu med et visitkort, hvor logoet forestillede et elskende par, en nærmest tantrisk figur – i en kørestol.

Lille og spinkel var hun, men den tilsyneladende skrøbelighed dækkede over en styrke og en åbensindet nysgerrighed, der er de færreste beskåret. Heller ikke ulykken slog hende ud. Tværtimod fik den hende til at grave dybere i menneskepsyken og menneskekroppen. Ikke mindst hendes undersøgelse af

seksualiteten havde lært hende at tænke udogmatisk om såvel sex som mennesker.

»Seksualiteten er noget, der er grundlagt meget tidligt og har sine rødder i et dybere lag af personligheden end vores afhængighed af autoriteter. Med andre ord har vi en seksualitet, vi må acceptere, og som ikke har noget at gøre med, hvordan vi ellers fungerer i hverdagen og samfundet,« forklarede hun engang i et interview.

For hende drejede det sig om at »se nærmere på alle de fossile aflejringer, som forhindrer os i at være helt os selv«.

Det var, efter at hun i 1974 havde skrevet sin bog *Den frygtelige sandhed* om masochisme, der med et slag gjorde hende berømt.

Og var der noget, hun insisterede på, så var det at være sig selv på tværs af alle fordomme og konventionelle forestillinger – om alder og om køn først og fremmest. Men også så snart andre vedtagne stier blev ureflektet betrådt. Jeg har selv i adskillige samtaler mødt hendes skarpe og uortodokse tankegang, eksempelvis engang, hvor vi talte om hendes baggrund.

Hun og hendes familie kom til Danmark efter Hitlers magtovertagelse i 1933. Hendes far, der var dommer i Hamborg, blev afskediget af nazisterne, og familien slog sig i ti år ned på Strandvejen, indtil de i 1943 måtte flygte til Sverige.

Jeg spurgte hende, om hendes jødiske baggrund havde haft betydning for hendes liv, og så faldt svaret med en vis bestemthed:

»Jeg er ikke jøde. Det er i Hitlers øjne, jeg er jøde.«

Men Maria Marcus så som altid verden gennem sine egne øjne, og dér var det ikke forskelle i religion eller etnicitet, hun kiggede efter.

Fra abort til Ø-Lejr

Som programmedarbejder ved Danmarks Radios TV-Kulturafdeling 1962-79 kom hun ind i Rødstrømpebevægelsen og iværksatte blandt andet en dags smilestrejke på sin arbejdsplads. Til mændenes konsternerede befippelse. Hun skrev kvindesange og kvindebøger, var med til at lave den første danske kvindeplade og til at starte en psykologisk kvinderådgivning i Kvindehuset Amanda. Og ja, så fik hun startet en stor tværfaglig kvindegruppe på sin arbejdsplads.

I 2010 samlede hun i *Min egen rødstrømpe abc* alfabetisk en stor del af sine erfaringer med kvindekampen og – naturligvis – med seksualiteten og psyken. Fra Abort over Kærlighed, Kvinderolle, Orgasme og Patriarkat til Trøstespisning og Ø-lejr. Også for Maria Marcus var Femølejren en skelsættende oplevelse.

»Jeg er jo lykkelig for, at jeg har levet midt i fremskridtstiden, jeg har aldrig skullet være flov over min lyst, min appetit på det, der foregår i sengen,« har hun sagt.

Maria Marcus fik skrevet omkring tyve bøger i sit lange liv, og de handler på hver deres måde alle om at nå ind til sig selv og stå ved sig selv. At sigte de pådannede kvinderoller fra. Og her var hun forud for den nye kvindebevægelse. Debutbogen *Kvindespejlet* kom allerede i 1964, seks år før Rødstrømpebevægelsen. Her satiriserer hun over kvinderollerne, moren, husmoren og elskerinden. Bogen opstiller et komplet katalog over kravene til kvinder under det centrale overbegreb: selvundertrykkelse.

Romanen *Lili-og-Jimi* fra 1991 skildrer en anden kompliceret side ved seksualiteten: et forhold mellem en kvinde på 60 og en mand på 35. Maria Marcus levede selv i forhold med en aldersforskel 'til den forkerte side' det meste af sit liv, jo større forskel, jo ældre hun selv blev. I *Lili-og-Jimi* lancerer hun et af sine hadeord: alderspolitiet.

»*Lili-og-Jimi* handler om, hvad der godt kan lade sig gøre på trods af alderspolitiet – indtil det hører op. Det ligger i kortene, at han en dag har fundet en yngre kvinde. Så bliver man ulykkelig – indtil man finder på noget andet,« har hun forklaret.

Og noget af dette andet blev kontaktannoncer og siden dating-sites, »noget, der ligeledes er fordomme om. 'Jeg ville aldrig nedværdige mig til at søge kærester på nettet,' hører man den dag i dag kvinder sigel!«

Så det har Maria Marcus også skrevet en bog om. Og før da skrev hun en om kontaktannoncer. Hun havde de bedste erfaringer med begge dele, erklærede hun, og var som altid ude på at bekæmpe fordomme.

»En del af mine bøger, tror jeg, har betydet noget, simpelthen fordi jeg har sagt: 'Sådan har jeg det.'«

Hun har betegnet sine bøger som »en slags hovedrengøring af mit tanke- og følelsesliv. Ord kan hjælpe!« Med en tilføjelse om, at hjernen er et stærkt overvurderet organ.

»Især i forbindelse med sex.«

Den bog, der skulle blive hendes sidste, blev til 'som en protest mod de seksuelle smagsdommere'. *Kom du? En mosaik om orgasme*, hedder den.

Ville selv bestemme

Maria Marcus lagde vægt på at understrege, at det ikke var fordi, hun var gammel, at hun sad i kørestol. I det hele taget gik hun aldrig af vejen for at tage endnu et opgør med 'alderspolitiet'.

»Det eneste, der må være gammelt, er antikviteter og rødvin. Ellers er 'gammel' jo et skældsord. Jeg ved ikke, om man kan sige, at det er tabu, men det er i hvert fald værdiladet. For 'gammel' betyder altid for gammel.«

Selv mente hun, at hun blev bedre og bedre til sit arbejde som terapeut og sexolog, jo ældre hun blev.

»Det, at jeg har et langt livs erfaringer, gør jo, at jeg er bedre rustet til at arbejde med andre mennesker og deres problemer i min praksis. Jeg er heller ikke nervøs ved at sidde over for et ungt menneske,« forklarede hun.

Og så følte hun sig »utrolig privilegeret«, fordi hun selv kunne bestemme over sit arbejdsliv.

»Jeg ville nok synes, det var helt forfærdeligt, hvis det var andre, der skulle bestemme, hvornår jeg skulle gå på pension.«

[I en af sine klummer i Information](#) langede hun i den forbindelse ud efter »tidens klagesang: Nu bliver folk ældre og ældre, der bliver færre og færre til at forsørge flere og flere! Sandelig en tung forpligtelse at lægge på de unge menneskers skuldre – den forbandede ældrebyrde! Man hører bare aldrig noget om lige præcis de år, vi for tiden får forærende, de år, som vi lever længere end tidligere generationer: Nemlig at vi får det bedre og bedre og kan mere og mere i forhold til dem før os. Det er derfor vi lever længere, ellers var vi vel døde! Men det er vi ikke, og hvis vi ellers har levet et nogenlunde sundt og aktivt liv og har haft et arbejde, som ikke har trukket for store veksler på vores kroppe – så vil de fleste af os hellere end gerne fortsætte med at forsørge os selv og foretage os noget produktivt, og dermed bidrage til samfundet. Hvis bare vi får lov.«

Nysgerrig til det sidste

Selvfølgelig var det et handicap for hende at være bundet til kørestolen, og det skrev hun så også en bog om, *Dame med stol* (2012), der imidlertid først og fremmest udmærker sig ved den ukuelighed, Maria Marcus også der lægger for dagen.

»Naturen er ikke sådan at slå ud,« konstaterer hun i bogen. »Den finder simpelthen nye veje, hvis de gamle er blokeret.«

Hvad angår den seksualitet, der var så vigtig for hende, fandt hun ud af, at sexnerverne havde deres eget system til at etablere en forbindelse mellem hjernen og underlivet, »tilsyneladende uafhængigt af de gamle velkendte baner: Nye erogene zoner myldrer frem, hvis de får opmærksomhed«, forklarede den erfarne sexolog og sexpartner.

Når alt kom til alt, var hun faktisk i tvivl, om hun ønskede sit gamle liv tilbage.

»Jeg bor så dejligt her i min nye lejlighed, og jeg synes, jeg har fået sådan en god kontakt til andre mennesker, specielt til mine hjælpere. Jeg har brug for så

megen hjælp, og jeg kan mærke, at de gerne vil give den, og er taknemmelig og lykkelig for det. Jeg er glad, når jeg mærker menneskelig respekt, og jeg kan mærke den, selv om der er alle disse intime ting, jeg ikke selv kan klare. Jeg vil ikke bruge den slidte metafor om, at se glasset som halvt fyldt i stedet for halvt tomt, for jeg oplever faktisk, at glasset bliver fyldt op. At der sker en videreudvikling.«

Hun lagde dog ikke skjul på, at handicappet sled på kroppen, og i den forbindelse beskæftigede hun sig i sin sidste tid med spørgsmålet om aktiv dødshjælp.

»Aktiv dødshjælp er noget, der hurtigt kan blive aktuelt for mig selv. Jeg er fyldt 90, jeg sidder i kørestol efter en rygmarvsskade, lammet i benene.«

»Jeg har det ok, er frisk i hovedet, men absolut ikke i kroppen – og balancen kan jo tippe, der skal ikke meget til, og hvad gør jeg så? Hvornår er nok nok? Hvordan siger man stop,« spurgte hun »den store moralske smagsdommer over liv og død, Etisk Råd«.

Døden var ikke noget, hun frygtede, snarere var hun lidt nysgerrig efter at se, hvad der skete. Men karakteristisk er det også, at når hun skulle nævne noget, det fik hende til at 'snart ikke gide mere', så var det ikke lammelsen. Så var det, når hendes computer drillede!

»Så føler jeg mig totalt magtesløs. Jeg bliver helt ude af den.«

Men det lod sig ikke nægte, at hun også ofte havde ubehag i kroppen på grund af ulykken. Og hun syntes kort sagt, at det var uforskammet, at man ikke selv kan bestemme, hvornår man vil herfra.

Nu har hun fået sin ultimative nysgerrighed tilfredsstillet. Måtte døden leve op til hendes forventninger.

Maria Marcus var kunstanmelder her på avisen fra 1953-62. Hun efterlader sig to døtre og et barnebarn.

<https://www.information.dk/kultur/2017/01/ukuelig-udogmatisk-utroligt-modig>